

Damià Capcir i Miquel Ferrer, els primers exiliats al Gibraltar britànic?

Autor: Martí Crespo

Data de publicació: 23-03-2026

El 1705 va ser un any important, en el conjunt de la guerra de Successió al tron hispànic, per a l'aliança internacional partidària de l'arxiduc Carles d'Àustria i contrària al pretendent Borbó. Un any abans, un estol angloneerlandès capitanejat pel príncep Jordi de Hessen-Darmstadt havia intentat capturar, sense èxit, la ciutat de Barcelona. El fracàs es va compensar, parcialment, amb l'ocupació de Gibraltar el 4 d'agost de 1704. L'estiu següent, superat el primer setge hispanofrancès sobre la plaça, una nova flota va sortir del penyal cap a Barcelona, que finalment va caure del costat austriacista l'octubre de 1705 i va decantar definitivament el Principat de Catalunya cap a l'aliança antiborbònica. Pel mig, en ruta cap a la capital catalana, l'estol del príncep Jordi va desembarcar sense gaire oposició als ports valencians d'Altea i Dénia. Era la guspira que va encendre la revolta austriacista al Regne de València.

De la campanya valenciana, se'n va encarregar el general Joan Baptista Basset i Ramos, vell conegut de Hessen als exèrcits imperials i mà dreta seva en la captura de Gibraltar un any abans. Amb un grup de valencians que ja eren amb ell al penyal i uns quants austriacistes que els esperaven sobre el terreny (com Francesc Dàvila i el regiment de cavalleria de Dénia, del català Rafael Nebot, que es va afegir aleshores a la causa austriacista), Basset va aconseguir d'estendre la flama de la revolta contra el Borbó per les comarques centrals fins a arribar a València, que va caure dos mesos després de Barcelona. La facilitat de l'avenç es pot explicar per un motiu extern i un altre d'intern: d'una banda, el gros de les tropes borbòniques destinat al Regne de València es concentrava en aquells moments a Catalunya i va deixar desamparada la ciutat de València; i, d'una altra, en certes regions com la de Xàtiva i les comarques repoblades arran de l'expulsió dels moriscos (1614) encara hi havia brases de la Segona Germania (1693), la revolta de llauradors de la Marina, la Safor i la Vall d'Albaida contra els tributs abusius que havien de satisfer a uns senyors feudals anacrònics i absentistes, la majoria residents a Madrid i botiflers borbònics.

A aquest gran descontentament social va saber apel·lar Basset per captar ràpidament una part del Regne de València a favor de la causa de l'arxiduc Carles. A la seva lluita, s'hi van unir els llauradors (amb l'esperança de ser redimits de les fortes càrregues feudals), una part important de la petita noblesa (amb l'anhel d'escalar en l'escalafó social) i molts

capellans i frares, a més de comerciants. I al davant, impermeable al seu discurs, va topar amb els jerarques de l'Església i la gran i mitjana noblesa, que veien perillar les rendes i prebendes.

La incipient administració austriacista al Regne de València, amb força alts i baixos a causa de tensions internes i externes, es va veure tallada de soca-rel quan l'exèrcit hispanofrancès, a la batalla d'Almansa del 25 d'abril de 1707, va derrotar els aliats. Amb la mateixa rapidesa amb què Basset i el seu exèrcit havia conquerit el país, ara els filipistes el sotmetien i l'arrasaven. Als partidaris de l'arxiduc, en aquest context difícil, els quedaven ben poques opcions: pagar multes i reconciliar-se amb l'ocupant; continuar resistint a Catalunya fins a la caiguda de Barcelona, com es calcula que van fer set mil valencians amb Basset al capdavant; incorporar-se a les partides de miquelets a les zones de muntanya; autoexiliar-se en llocs apartats, i, fins i tot, expatriar-se a la possessió britànica de Gibraltar, com van fer com a mínim dos austriacistes ben coneguts de la Vall d'Albaida.

Vista aèria de la Pobla del Duc (Vall d'Albaida).

Les peripècies de Damià Capcir i de Miquel Ferrer, els dos protagonistes d'aquest article, les va detallar l'historiador Abel Soler Molina al llibre *De Vilanova de Rugat a la Pobla del Duc*. Persones i fets d'un poble de llauradors de la Vall d'Albaida, publicat el 1999 per l'Ajuntament de la Pobla del Duc. Eren fills de dues famílies d'aquest poble ben posicionades i relacionades entre si per raó de matrimonis, amistat i possibles negocis. Totes dues ja s'havien posicionat al final del XVII en la guerra de les germanies al bàndol maulet (antifeudal) i ara, al principi del XVIII, havien abraçat la causa austriacista qui sap si amb l'ideal de poder ascendir un cop consolidada la victòria de Carles d'Àustria. "La guerra creava expectatives d'allò més diverses", assegura Soler, i per això "els joves de la família del cavaller Vicent Ferrer, que acabava d'adquirir el títol, i de l'escrivà Damià Capcir, potser van veure l'oportunitat d'ascendir ràpidament en l'escala social, incorporant-se a l'exèrcit del rei Carles III".

La casa dels Ferrer a la Pobla del Duc. Foto: Abel Soler.

Damià Capcir, fill de Damià Capcir i Bataller i de Gertrudis Hortolà, va participar en la guerra de Successió enrolat en les tropes aliades i per això, quan l'exèrcit d'ocupació va arribar a les envistes de la Pobla del Duc el maig de 1707, no va tenir cap dubte de què havia de fer: per por de les represàlies per la seva implicació i compromís amb la causa austriacista, va optar per exiliar-se a Gibraltar qui sap si influït per contactes directes durant el conflicte bèl·lic amb el mateix general Basset o amb alguns dels altres valencians que van participar en l'ocupació i defensa de la plaça del sud de la península, entre els estius de 1704 i 1705. Sigui com sigui, ja hi ha traces documentals de la seva presència al penyal des del 29 de juny del 1711, quan el fill de "Damian Capsir y Getrudes Esteban (defunta) [...] natural de la villa de la Puebla del Duque de Gandia en el Reyno de Valencia", va contraure matrimoni amb la gaditana Agustina de Aguais. Però la jove muller es va morir al cap de poc i per això, un any després (6 de novembre 1712), Capcir tornava a passar per l'altar per casar-se amb Maria Josepha Ximenes, "natural y vecina de esta ciudad". El capità Pedro Machado, Don Pedro de Robles i el prevere Joseph López Peña van assistir al casament i hi van fer de testimonis.

A l'església de Santa Maria la Coronada de Gibraltar també foren batejats tots els fills del nou matrimoni: Diego Vicente el 14 de gener de 1717, Joseph Felix el 19 de setembre de 1713, Bernardo Miguel el 25 d'agost de 1715, Francisco Damián el 26 de novembre de 1718, Juana Getrudes el 7 de maig de 1720 i Maria Manuela Josepha Celedonia el 9 de març de 1723. No deixem la documentació de l'església perquè també ens revela la notable posició social de Damià Capcir i la seva dona entre la comunitat civil local, atès que apareixen com a padrins en nombrosos batejos (del 1712 al 1726) i també com a testimonis en uns quants casaments (del 1718 al 1725). Per exemple, van ser presents al bateig de Gregorio Ignacio (1722) i de Juan Antonio (1725), dos dels fills del matrimoni format per Antoni Carreras de Petra (Mallorca) i Gràcia Corrons de Mataró (Catalunya), filla del capità del port de Gibraltar del 1705 al 1719, Josep Corrons.

Bateig de Juan Antonio Carreras Corrons, en què Damià Capcir va fer de padrí.

Molts d'aquests apunts documentals insinuen, entre línies, que Capcir ocupava un lloc si més no destacat en el si de la comunitat catòlica del penyal. Així, que al bateig d'un fill seu (1718) fes de padrí Don Juan Baptista Sturla, "cónsul de la nación genovesa", ens indica clarament la bona relació amb el principal component de la població civil gibraltarenca d'aquells primers anys de dominació britànica, en què la plaça forta es va anar repoblant amb gent vinguda de molts

racons de la Mediterrània occidental. I alguns detalls, fins i tot, ens permeten de pressuposar que gaudia també d'un cert estatus econòmic per sobre de la mitjana: el 2 de setembre de 1716, en aquest sentit, fou batejat Pedro Estevan, fill de la seva esclava Antonia. Hem de tenir en compte, com expressa l'historiador Richard Garcia a *Forging a civilian community (1704-1749)*, que aleshores no gaires habitants de la ciutat disposaven d'esclaus: "Era una qüestió d'estatus a Gibraltar tenir-ne i, de fet, només algunes poques famílies sembla que n'haurien tingut". Els Capcir n'eren uns.

L'establiment del segon gran setge hispanofrancès per mirar de recuperar Gibraltar per la força de les armes, entre els mesos de febrer i juliol de 1727, no va posar les coses fàcils a la població que vivia sota l'ombra del penyal. D'una banda, la pluja de bombes i el bloqueig per terra i mar del petit territori van interferir, és clar, en la vida diària dels habitants. I, d'una altra, cal tenir en compte que durant els preparatius per a la defensa del setge, supervisats pel governador de Menorca Richard Kane, les autoritats militars van mantenir una política cada vegada més desfavorable a la presència a la fortalesa de ciutadans que no fossin súbdits britànics, i encara menys si provenien de territoris sota control borbònic com podia ser el cas de Capcir. Tot plegat, juntament amb el convenciment que el clima de repressió contra els antics austriacistes ja es devia haver refredat en terres valencianes, va empènyer en Damià a rumiar la possibilitat de tornar amb la família cap a la Pobla, tal com va deixar escrit un net seu, algunes dècades després, en un text localitzat per Abel Soler: "Damian Capsir, mi abuelo, dexó a Gibraltar y se trasladó a esta vila con su familia por el año 1727."

Cal dir que amb ell s'havien exiliat a l'extrem sud de la Península la seva germana Anna-Maria i el seu marit, Miquel Ferrer, que com apunta Soler també hauria participat en la guerra de Successió al costat del rei Carles. Segons l'historiador valencià, Ferrer era notari de Castelló de Rugat i el matrimoni amb una Capcir es va consumar l'octubre de 1708, just abans de cercar refugi a Gibraltar. I semblaria que, en aquell exili de dues dècades, el va acompanyar un germà o parent seu, perquè a Gibraltar Miquel Ferrer va fer de padrí de Miguel Christobal Manuel (nat el 7 de juny de 1709 i mort el 10 de maig de 1746, a trenta-set anys, en circumstàncies no especificades a la part alta del penyal) i de Joseph Baptista (19 de març de 1711), dos fills nascuts del matrimoni entre un tal Joan Baptista Ferrer, de València, i Ignacia Cavaller, de Puçol.

Arqueta funerària conservada per la família Capcir de la Pobla del Duc que podria contenir les restes de Miquel Ferrer, mort a Gibraltar el 1728. Foto: Abel Soler.

Anna-Maria Capcir va tornar a la Pobla ja vídua, atès que el 5 de desembre de 1728 fou enterrat a Santa Maria la Coronada Miquel Ferrer, "valenciano de nació y natural de la Puebla del Duque". Però qui sap si se'n va endur les cendres cap al poble, perquè Abel Soler destaca que a la casa dels Capcir al nucli antic es conservava fins no fa gaire "una bonica arqueta funerària de fusta, d'estil barroc divuitesc i revestida de zinc a l'interior", amb les cendres d'un difunt no identificat. També va descobrir, en un paper del 1756, l'existència a la vila del duc d'una "plazuela llamada de Gibraltar", probablement on hi ha l'actual plaça del poeta Lluís Guarnier, que ens remetria per mitjà de la toponímia urbana ("fabricada generalment a còpia de cognoms i renoms") a aquest exili peculiar de dues famílies valencianes set-cents quilòmetres al sud de casa seva.

L'antiga placeta de Gibraltar de la Pobla del Duc, actualment plaça del poeta Guarnier. Foto: Abel Soler.

Martí Crespo

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

<https://gibraltar.cat/index.php/2024/03/17/damia-capcir-i-miquel-ferrer-els-primers-exiliats-al-gibraltar-britanic/?s=03>